

УДК: 792.8 (091)= 7.034:792.82:7.071.2

Кандидат мистецтвознавства, доцент Шариков Д. І.

Інститут мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

**БАЛЕТ ДЖОНА КРАНКА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН»
В НЕОКЛАСИЧНОМУ БАЛЕТІ**

У статті проаналізовано особливість неокласичного стилю сучасної хореографії, зокрема у творчості видатного балетмейстера ХХ століття Джона Кранка і його балеті «Євгеній Онегін». Також визначено основні критерії і принципи стилістики неокласики сучасному балеті. Дана характеристика сюжету, виражальних засобів, форм, технік в балеті «Євгеній Онегін».

Ключові слова: сучасна хореографія, балет, неокласика, стиль, балетмейстер, танцювальні форми, балет.

Шариков Д. І. Балет Джона Кранка «Евгений Онегин» в неоклассическом балете / Институт искусств Киевского университета имени Бориса Гринченко.

В статье проанализированы особенности неоклассического стиля современной хореографии, в частности в творчестве выдающегося балетмейстера ХХ века Джона Кранка и его балете «Евгений Онегин». Также определены основные критерии и принципы стилстики неоклассики современном балете. Дана характеристика сюжета, выразительных средств, форм, техники в балете «Евгений Онегин».

Ключевые слова: современная хореография, балет, неоклассика, стиль, балетмейстер, танцевальные формы, балет.

Sharykov D. I. Ballet by John Cranko «Evgeny Onegin» in the neoclassical ballet / Institute of Arts of Kyiv University named of Boris Grinchenko.

The article analyzes the feature neoclassical style of modern choreography, in particular in the work of outstanding choreographer of the ХХ century John Cranko and his ballet «Eugene Onegin». Also defined are the main criteria and principles

style of neo-classical, modern ballet. The characteristic of a plot, the expressive means, forms, techniques of ballet «Eugene Onegin»

Keywords: modern choreography, ballet, neoclassic style, choreographer, dance forms, ballet.

Вступ

Проблема, якій присвячено дослідження, є завершена і сформована стилістика неокласичного балету. Яка розвиваючись протягом ХХ століття під впливом естетики класицизму, канонів академізму, виражальних та стилістичних форм та засобів модерн-танцю, джаз-танцю, імпресіоністського танцю, набула форму самостійного завершеного вигляду. Балетна неокласика є однією з стилів світової сучасної хореографії сьогодення.

Джерельною базою дослідження є наукові праці видатних балетмейстерів, хореографів-вчених, театрознавців. Зокрема, Михайла Фокіна, Джорджа Баланчіна, Марселя Мішеля, Юрія Станішевського, Олександра Чепалова, Дениса Шарикова. Їх праці визначили особливості та різницю академічної балетної стилістики та естетики від неокласичного балету; схарактеризували різновиди форм і зображальних засобів західноєвропейських, американських, російських та радянських хореографів; також була запропонована певна типологія щодо класифікації неокласичного балетного стилю.

Метою є виявити особливості неокласичного стилю в сучасному балеті, а також проаналізувати творчість Джона Кранко на прикладі його балету «Євгеній Онегін».

Завданнями є:

- визначити основні виразні засоби стилістики неокласики сучасному балеті;
- охарактеризувати принципи побудови балету «Євгеній Онегін».

Виклад основного матеріалу.

На формування неокласичних тенденцій у сучасній хореографії істотно вплинула новітня хореографія Михайла Фокіна [5, с. 312-313], Серед видатних

представників західноєвропейського неокласичного балету другої половини ХХ століття хотілось б виділити – Ролана Пті, Кенета Макмілана [6, с. 257–258].

Неокласика в балетному мистецтві має наступну характеристику. Неокласика [9, р. 257–258] – стиль сучасної хореографії. На сьогодні в сучасній хореографії стилістичними ознаками неокласики є оновлення класичного танцю більш віртуозними виразними рухами і позиціями, ускладнення побудови форми балету: *entrée, pas deux, pas de trois, variations, corps de ballet*. Класичні *pas* побудовані таким чином, щоб простежувався і розкривався психологічний або асоціативний зміст; самі ж рухи проминаючі; важливим є підхід і перехід від руху до руху [2, с. 112].

Відродження Штутгартського балету тривало протягом 1961–1973 рр., коли очолював трупу англійська балетмейстер Джон Кранко (1927–1973 рр.) [9, р. 68]. Характерною ознакою творчості Кранко є теплий, а іноді гострий гумор, вміння передати зміст у танці, розкрити характери засобами хореографічної драматургії. Відомість Кранко приніс балет «Дама і шут» на музику Дж. Верді (1954 р.). Перший багатоактний балет – «Принц Пагод» (1957 р.). У 1961 р., очоливши Штутгартський балет, він зміг об'єднати колектив у цілісний художній організм. Вистави Кранко оригінальні за рішенням, органічним поєднанням танцювальної та акторської майстерності. Серед його постановок – «Ромео і Джульєтта» на музику С. Прокоф'єва (1962 р.), «Євгеній Онегін» на музику Чайковського П.-Штольца (1965 р.) [8, с. 77].

«Євгеній Онегін», балет в трьох діях і шести картинах з роману у віршах Олександра Пушкіна. Композитор Петро Ілліч Чайковський, аранжування і оркестровка Курта-Хайнца Штольце. Балетмейстер – Джон Кранко. Декорації і костюми – Юргена Куті. Перша постановка здійснена трупою на сцені Вюртембергського державного театру в Штутгарті, 13 квітня 1965 року. Виконавці провідних партій: Марсія Хайде і Хайнц Клаус. Головною рисою цього балету Джона Кранко, є глибока драматичність і відмінна віртуозність танцювального виконання. Отже проаналізуємо балет з головними рисами і особливостями неокласики в балеті [3, с. 154].

Сюжет:

Як ми вже відзначали, характерними особливостями сюжетної неокласики в балеті є конкретною літературний сюжет. У цьому сенсі, це роман у віршах Олександра Пушкіна «Євгеній Онегін». Побудований у трьох діях і шести картинах. На відміну від роману Пушкіна, в балеті відсутній початок самого Онегіна, його спосіб життя. Дія у балеті, починається вже з маєтку Ларіних.

Перша дія – життя Ларіних і кімната Тетяни: образи Ольги, Мати-Ларіна, Матуся, Тетяна, Ленський, Онегін, група селян. Взаємини Мати-Ларіної зі своїми дочками, Ленського і Ольги, зустріч Онегіна і Тетяни. Написання листа Тетяни Онегінові, роздуми, що до нього, перші надії, дзеркальні фрагменти підсвідомого у Тетяни. Друга дія – іменини Тетяни, бал сільській знаті і дуель. Розмова Онегіна і Тетяни. Онегін відкидає почуття Тетяни, пояснюючи їй, що почуття потрібно стримувати. Також Онегін, має намір трохи подразнити свого друга. Танці Онегіна і Ольги та відкидання Ленського, як третього зайвого. Подання Тетяні князя Греміна. Конфлікт Ленського і Онегіна. Місце дуелі, страждання Ленського. Марна спроба Тетяни і Ольги помирити Онегіна і Ленського. Дуель, Онегін вбиває Ленського. Третя дія – трагедія Онегіна, бал князя Греміна в Санкт-Петербурзі. Побачення з Тетяною. Сентиментальний діалог Онегіна і Тетяни, який закінчується відмовою для першого [1, с. 178].

Архітектоніка та лексика балету:

Перша дія. Corps de ballet, danse d'ensemble les dames (селянський танець дівчат), який плавно переходить в variation le dame – Ольги; variation le cavaliere – Ленського, ліричний douette – Ольги і Ленського з використанням підтримок (souteneimens – pirouettes, tour lents, arabesque et port de bras combre). Variation le cavaliere – Онегіна з повільним переходом в douette – Тетяни і Онегіна, з окремими фрагментами варіації Онегіна з використанням підтримок (souteneimens – grand jeté). Яскравий стилізований російський селянський танець – corps de ballet, danse d'ensemble. У танці чудово синтезований

характерний російський танець з академічними балетними «Pas». Фінал танцю – перехресний пробіг в парах з підтримкою *grand jeté pas de chat*. *Douette* Онегіна і Тетяни, з використанням підтримок. Окремі варіації Тетяни [7, с. 87].

Друга дія. Бал. *Corps de ballet, danse d'ensemble* – «Мазурка». *Corps de ballet, danse d'ensemble* – «Вальс». Танцювання Онегіна та Ольги. *Variation* Ленського. *Duella*.

Треття дія. Бал. *Corps de ballet, danse d'ensemble* – «Полонез». *Douette* Князя Греміна и Тетяни. *Corps de ballet, danse d'ensemble* – «стилізована Полька». *Douette* Онегіна и Тетяни, з використанням складних підтримок.

Сама хореографія особливо в *douette*, має неокласичну побудову; все «pas» технічно складні, проминаючі, підтримки складні з переходом у окремі варіації, відсутність визначеної академічної музично-танцювальної форми *pas de deux*; використання побутових кроків; головне то, що абсолютне підкорення танцювальної лексики музичному супроводженню: танцесимфонічний прийом де музика є головною.

Висновок.

Отже, розвиток балетної неокласики як безпосередньо, є постійно трансформуючим явищем сучасності, яке постійно збагачується новими формами й технічними засобами. Важливим саме для західноєвропейської балетної неокласики стала творчість Джона Кранко. Вдало поєднуючи у своїх балетах, танцесимфонічні, пантомімні, народно-сценічні прийоми; використовуючи найдивовижні, і в той же час, естетичні акробатичні підтримки, він вдало поєднує складну неокласичну техніку, яка абсолютно вірно передає усі стан емоцій і художню образність його балетів. Балет «Євгеній Онегін», є найкращим показником творчості Джона Кранко і його неокласичної школи. Цей балет може бути прикладом неокласичної балетної досконалості для сучасних хореографів.

Література:

1. Баланчин Дж., Мейсон Фр. 101 рассказ о большом балете / Баланчин Дж., Мейсон Фр. – М. Крон Пресс, 2000. – 219 с.

2. Балет. / Пер. с англ. – М. : Астрель АСТ, 2003. – 256 с.
3. Гваттерини М. Азбука балета / Гваттерини М. – М. : БММ АО, 2001. – 245 с.
4. Лопухов Ф.В. Хореографические откровения / Лопухов Ф.В. – М. : Искусство, 1972. – 211 с.
5. Фокин М.М. Против течения / Фокин М.М. – Л. : Искусство, 1981. – 512 с.
6. Чепалов О.І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст / Чепалов О.І. – Х. : ХДАК, 2007. – 344 с.
7. Шариков Д.І. Класифікація сучасної хореографії / Шариков Д.І. – К. : Вадим Карпенко, 2008. – 168 с.
8. Шариков Д. І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії / Шариков Д.І. – К. : КиМУ, 2010. – 208 с.
9. Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. La Dance au XXe siecle / Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. – Paris. : Bordeaux, 1995. – 569 p.

References:

1. Баланчин Дж., Мейсон Фр. 101 рассказ о большом балете / Баланчин Дж., Мейсон Фр. – М. Крон Пресс, 2000. – 219 с.
2. Балет. / Пер. с англ. – М.: Астрель АСТ, 2003. – 256 с.
3. Гваттерини М. Азбука балета / Гваттерини М. – М. : БММ АО, 2001. – 245 с.
4. Лопухов Ф.В. Хореографические откровения / Лопухов Ф.В. – М.: Искусство, 1972. – 211 с.
5. Фокин М.М. Против течения / Фокин М.М. – Л. : Искусство, 1981. – 512 с.
6. Чепалов О.І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст / Чепалов О.І. – Х. : ХДАК, 2007. – 344 с.
7. Шариков Д.І. Класифікація сучасної хореографії / Шариков Д.І. – К.: Вадим Карпенко, 2008. – 168 с.
8. Шариков Д. І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії / Шариков Д.І. – К. : КиМУ, 2010. – 208 с.
9. Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. La Dance au XXe siecle / Marselle Mitchel, Ginot Isabelle. – Paris.: Bordeaux, 1995. – 569 p.